

METODIKA MENTORINGU STUDUJÍCÍCH NA SOUVISLÉ PEDAGOGICKÉ PRAXI

Stránka | 1

Učitelství pro mateřské školy

Metodika vznikla v rámci projektu Podpora pregraduálního vzdělávání na PedF UK
(CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_038/0006965)

Barbora Loudová Stralczynská, Irena Hanyš Holemá (2020)

Licence CC BY-SA 4.0 CZ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obsah

1	Úvodní kontext.....	3
1.1	Určení a cíle metodiky.....	3
1.2	Cíle a význam Pedagogické praxe v předškolních zařízeních se seminářem.....	4
2.1	Obsahová náplň souvislé praxe.....	5
2.2	Příprava na vzdělávací činnost v MŠ.....	6
2.3	Struktura seminární práce	7
3	Reflexivní semináře.....	9
4	Pro studující a pro mentory.....	10
4.1	Komunikace s dětmi a bezpečné klima	11
4.2	Organizace hodiny	11
4.3	Vysvětlení a pokyny	12
4.4	Aktivizace dětí	13
4.5	Strategie učení.....	14
4.6	Diferenciace	14
4.7	Reflexe vlastní výuky	15
5	Literatura	15

1 Úvodní kontext

1.1 Určení a cíle metodiky

Metodika je určena třem **cílovým skupinám**:

- a. mentorům z fakultních a spolupracujících škol, kteří vedou studující na souvislé výukové pedagogické praxi učitelství pro mateřské školy
- b. studujícím, kteří realizují souvislou pedagogickou praxi v mateřské škole
- c. mentorům z vysokých škol, tj. akademickým pracovníkům, kteří garantují a metodicky řídí souvislé pedagogické praxe v mateřské škole

Cílem metodiky je nabídnout odborný obsahový rámec pro vedení efektivního mentoringového rozhovoru na pedagogické praxi studentů učitelství pro mateřské školy.

Tato metodika přináší oborové zacílení a navazuje na dokument METODIKA MENTORINGU STUDUJÍCÍCH NA SOUVISLÉ PEDAGOGICKÉ PRAXI, Část společná (High, Duschinská, 2020).

Ve společné části metodiky je též doporučený organizační rámec a časová a obsahová struktura mentorských rozhovorů na pedagogické praxi v obecné rovině.

1.2 Cíle a význam Pedagogické praxe v předškolních zařízeních se seminářem

Stěžejním úkolem semináře a dvoutýdenní praxe je propojit získané vědomosti, dovednosti a samostatně připravit, zrealizovat a evaluovat větší úseky vzdělávací práce (vedení celého dne, realizace tematického celku, projektu) v předškolním zařízení.

Stránka | 4

Cílem praxe je prokázat schopnost samostatně odborně pracovat s dětmi předškolního věku. Stěžejním úkolem dvoutýdenní pedagogické praxe je příprava a realizace konkrétních úseků vzdělávací práce a jejich následná reflexe s důrazem na sebereflexi. Dílčím úkolem praxe je seznámení se školním vzdělávacím programem a respektování věkových a individuálních potřeb dětí předškolního věku. Náplní praxe je naučit se vyhodnocovat interakce mezi učitelkou a dětmi a mezi dětmi vzájemně a efektivně výsledky evaluace využívat pro plánování a realizaci vzdělávací práce v předškolním zařízení.

Cílem celého předmětu je rozvíjení základů profesních kompetencí a kultivace budoucí učitelské osobnosti, jednající v pedagogické realitě s jejím hlubším porozuměním. Konkrétně prokázat schopnost samostatně odborně pracovat s dětmi předškolního věku.

Význam závěrečné pedagogické praxe

- konstituovat osobitý učitelský přístup jednotlivých studentů (individuální vnitřní model žádoucích pedagogických kompetencí)
- propojovat různé vzdělávací činnosti v návazné tematické celky (do projektu zapojit např. pohybové, výtvarné, hudební, jazykové, pracovní, přírodovědné, činnosti, matematické představy atd.)
- ověřit si začátečnickou učitelskou způsobilost
- význam sebereflexe (konfrontace reflexe, vlastní intervence, impuls k individuálním změnám v oblasti profesních dovedností)
- hledání vztahu k teorii
- využít souvislé praxe pro potřeby bakalářské práce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2 Reflektivní úkoly pro studující

2.1 Obsahová náplň souvislé praxe

- písemné přípravy na veškerou vzdělávací práci v mateřské škole
- písemné reflexe a sebereflexe
- účast na všech aktivitách MŠ (pedagogická porada, třídní rodičovská schůzka atd.)
- detailní seznámení se ŠVP, TVP, IVP, PLPP, školním řádem, pedagogickou dokumentací, evidenčními listy dětí, vnitřními předpisy atd.
- konfrontace zdrojů informací o sobě samém (vlastní prožitky ze situace, náhled na svůj výkon – očekávání, zpětná vazba skupiny studentů, reflexe, sebereflexe)
- konfrontace situací,
- konfrontace způsobů nazírání, stylů řešení a učení,
- reflektování vlastních individuálních rysů a vlastností,
- respektování tendencí a cílů ve vzdělávacím procesu na MŠ,
- rozvoj základních dovedností (interakční, percepční, komunikační a organizační),
- pokračování ve vedení studentského portfolia a pedagogického zásobníku,
- aktivně se zapojit do dění v mateřské škole – po vzájemné dohodě s personálem MŠ (např. připravit koncert, zrealizovat sportovní olympiádu, provést dotazníkové šetření mezi rodiči, mezi učitelkami, zrealizovat pro děti divadelní představení, zhotovit nástěnku či výstavku atd.),
- vytvořit videozáznam ze své poslední pedagogické praxe
- esej „já učitelka“ na konci studia x esej na začátku studia

2.2 Příprava na vzdělávací činnost v MŠ

Forma zpracování je libovolná a záleží na volbě studentky (co komu vyhovuje, tabulka, myšlenková mapa, souvislý text, strukturovaný text atd.)

Každá příprava však musí obsahovat základní identifikační údaje: datum, počet dětí, pro něž byla vzdělávací činnost plánována, složení dětí (homogenně/heterogenně), název školního vzdělávacího programu – měsíční téma – týdenní téma – případně název projektu

Doporučená struktura přípravy

- cíl, didaktická analýza cíle (výchovné cíle, vzdělávací cíle, vzdělávací oblasti, očekávané kompetence, adekvátnost cíle k věku dětí, k velikosti skupiny atd., pracovat s RVP PV)
- dílčí úkoly
- organizace (s celou třídou, se skupinou dětí, individuální atd.)
- pomůcky
- kontext (co předcházelo za činnosti, co bude následovat, využitelnost pro další vzdělávací práci, tematické bloky, integrované bloky, vhodnost a účinnost motivace (pracovat s ŠVP)
- vzdělávací nabídka a didaktická analýza konkrétních činností (využití metod, příprava dostatečného množství činností, které vedou k dosažení vytyčeného cíle, zajištění bezpečnosti, způsob hodnocení dětí, využití třídního vzdělávacího programu, IVP atd.)
- použitá literatura

Požadavky k udělení zápočtu

- potvrzený docházkový list (100 % docházka, nepřítomnost pouze z vážných důvodů nutno dokladovat, nutno nahradit na základě domluvy s vedoucí praxe a MŠ) – založit do portfolia

- hodnocení souvislé pedagogické praxe (sebehodnocení studentem, hodnocení vedoucí učitelky) – založit do portfolia
- pořízení videozáznamu vlastní pedagogické práce s dětmi předškolního věku (po předchozí dohodě s učitelkou a MŠ) – prezentovat sestříhanou ukázkou v rámci reflektivního semináře č. I.
- předložené pedagogické portfolio (přípravy, reflexe, dokumentování přípravné fáze, vlastní realizace, reflexe, sebereflexe projektu nebo týdenní vzdělávací práce v MŠ atd.) – odevzdat na reflektivním semináři
- zpracování a vložení seminární práce do Moodle
- aktivní účast na semináři a příprava úkolů

2.3 Struktura seminární práce

1. Stručná prezentace mateřské školy:

- adresa, umístění, velikost, provozní doba, denní program, vedení, typ alternativy atd.),
- personál (pedagogický, nepedagogický, počet, vzdělání pedagogického personálu),
- děti (věk, národnost, kritérium rozdělení do tříd, charakteristika),
- vybavení mateřské školy (vnitřní i venkovní),
- formy vzdělávací práce praktikované v dané mateřské škole (reflexe u hospitačních činností),
- atmosféra třídy, charakteristika typu učitelky a stylu jejího pedagogického vedení,
- ostatní a mimoškolní aktivity (pravidelné akce, oslavy, škola v přírodě, logopedie, zájmové kroužky, poradenská činnost atd.),
- formy spolupráce mateřské školy s rodiči, ZŠ, PPP apod.,
- charakteristika vzdělávacího programu mateřské školy
- záznamy o realizované pedagogické diagnostice a realizování individuálního vzdělávacího programu a analýza dětské kresby (doklad realizace IVP v přípravách)

2. Písemné přípravy vzdělávací činnosti v MŠ: na přímou práci s dětmi: projekt nebo tematický celek

- záznamy sebereflexe přímé práce s dětmi a reflexe učitelky praxe
- záznamy o realizované pedagogické diagnostice a realizování individuálního vzdělávacího programu a analýza dětské kresby (doklad realizace IVP v přípravách)

Stránka | 8

3. záznam rozhovoru s učitelkou a ředitelkou MŠ

- jak a dle čeho realizují pedagogickou diagnostiku,
- nejčastější problémy mateřské školy,
- aktuální otázky PV

4. realizace a vyhodnocení dětské hry

5. strukturovaný životopis

6. esej na téma „Já, učitelka mateřské školy“

- tento úkol byl zadáván i v prvním ročníku, nyní práce obsahuje reflexi profesního posunu

Vlastní poznámky

3 Reflektivní semináře

Skupinová práce – otázky do diskuse před praxí:

- Co bych chtěl/a zjistit na praxi z hlediska:
  - prostorového a materiálního vybavení.
  - organizace pedagogické práce v rámci třídy, MŠ, týmu na třídě a v MŠ.
  - didaktických postupů a pedagogických dovedností.
- Co jsou „mé aktuální odborné potřeby“ spojené s rolí/pozicí mne učitelky?
- Co si potřebuji zkusit, procvičit, zdokonalit?
- Co bych si chtěl/a odnést z praxe?
- Co potřebuji od vedoucí praxe? Jakou podporu bych potřeboval/a?

Reflektivní seminář č. I

- prezentace vlastní pedagogické práce ve skupinách (tematický celek/projekt): včetně prezentace videozáznamů, fotografií, příprav – skupinová evaluace a výběr příkladů dobré praxe
- reflexe dětské hry, hry v edukaci prizmatem teorie a praxe (část zpracování SP)
- odevzdání pedagogického portfolia (v tištěné/elektr. formě) a seminární práce (Moodle)

Reflektivní seminář č. II

1) Diskuse ve skupinách:

- Co jsou mé zajímavé poznatky o dětské hře (pozorované)?
- Jak se mi daří podněcovat rozvoj dětské hry (způsoby, příklady)?

2) Prezentace práce skupin:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- reflexe dětské hry, hry v edukaci prizmatem teorie a praxe
- písemná příprava: příklady dobrého řešení, inspirace pro: vybavení MŠ, organizaci (ve třídě, MŠ), spolupráci v pedagogickém týmu, zdroje pro pedagogickou činnost a metodická doporučení pro vzdělávací práci (10 min příprava a prezentace)
- prezentace jedné vybrané vzdělávací činnosti s dětmi
- písemná příprava: aktuální problémy, otázky praxe a návrhy na jejich konkrétní funkční řešení v praxi: např. 2leté děti, obsah práce AP – připravit na základě zkušeností z praxe a z předchozích praxí a zkušeností studentů

Při skupinové práci mentor facilituje diskusi ve skupině, využívá sociální dynamiky a poskytuje podporu a vhodné otázky k profesnímu rozvoji.

4 Pro studující a pro mentory

V souladu s doporučeními ve společné části Metodiky mentoringu studujících na souvislé pedagogické praxi je vhodný postup, kdy studující nejprve samostatně realizuje sebereflexi vyučovací hodiny v předem domluvené struktuře a na ni poté navazuje reflektivní mentorský rozhovor.

V reflexi vyučovacích hodin a následných mentorských rozhovorech se zaměřte na aspekty specifické pro učitelství v mateřské škole.

V následujícím textu je obecná kvalita výuky ve struktuře hodnocení dle nástroje ICALT (*International Comparative Analysis of Learning and Teaching*, Duschinská, 2020) aplikována na specifika výuky v MŠ.

4.1 Komunikace s dětmi a bezpečné klima

Studující:

- ...nechá děti dokončit větu
- ...dbá o pozorné vnímání toho, co každé dítě říká
- ...„nenálepkuje a neškatulkuje“ děti, používá popisný jazyk
- ...oslovuje děti respektujícím způsobem
- ...používá a podporuje humor
- ...chybu žáka vyhodnocuje jako příležitost pro společné učení
- ...projevuje všem přítomným dětem vstřícnost, zájem a respekt
- ...ve zpětné vazbě se zaměřuje přednostně na pozitiva
- ...oceňuje děti za jejich práci
- ...vyhodnocuje průběžně aktivity dětí popisným jazykem
- ...podněcuje děti k tomu, aby si naslouchaly
- ...zasáhne, pokud si dítě dělá z někoho legraci nevhodným způsobem
- ...oceňuje rozmanitost, která mezi dětmi existuje
- ...podněcuje dobré klima na třídě
- ...pomáhá izolovaným dětem začlenit se do společných aktivit a hry

Stránka | 11

4.2 Organizace hodiny

Studující:

- ...vede děti, aby byly připraveny na řízenou činnost
- ...včas a s respektem zasahuje v případě nekázně
- ...vede děti k dodržování dohodnutých pravidel
- ...usiluje, aby byly děti aktivní v průběhu celé řízené činnosti
- ...ujišťuje se, že všechny děti vědí, co mají dělat a pokud potřebují pomoc, jasně vysvětlí, kdy mohou o pomoc požádat
- ...ověřuje, zda děti pochopily, co mají dělat
- ...v případě potřeby poskytuje průběžnou zpětnou vazbu
- ...jasně vysvětlí, jaké pomůcky a materiály mohou být použity
- ...nabízí dětem dostupné pomůcky a materiály

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- ...materiály odpovídají úrovni a vývojové fázi dětí
- ... začíná řízenou činnost včas
- ...předchází časovým prodlevám
- ...nenechává děti čekat

4.3 Vysvětlení a pokyny

Studující:

- ...formuluje očekávané výsledky práce a seznamuje s nimi předem děti
- ...aktivizuje dosavadní znalosti a zkušenosti dětí
- ...jasně formuluje zadání úkolů
- ...dává jasně najevo, zda je odpověď správná nebo špatná
- ...jasně vysvětlí, proč je odpověď správná nebo špatná
- ...poskytne zpětnou vazbu ke způsobu, jakým děti na odpovědi přišly
- ...vytváří úkoly, které podporují aktivní účast
- ...vhodnými otázkami podněcuje děti k reflexi
- ...ujišťuje se, že děti aktivně a s porozuměním pracují
- ...dává čas na rozmyšlenou poté, co položí otázku
- ...dětí, které se neúčastní aktivity dobrovolně, vyzývá k zapojení
- ...vhodnými otázkami podněcuje děti k reflexi
- ...oceňuje děti, které se snaží
- ...pozitivně motivuje všechny děti, aby se zapojily
- ...řízená činnost je sestavena z jasných fází, mezi kterými jsou dobře zvládnuté přechody
- ...postupuje od jednoduššího ke složitějšímu
- ...vybere a organizuje vhodné postupy nebo metody tak, aby práce mířila k cíli tématu
- ...pomocí jasných cílů i formulací zadání podporuje, aby každé dítě mohlo pochopit souvislost a smysluplnost aktivit
- ...přesvědčí se, že jsou všechny děti zapojené
- ...vysvětlí, jak jednotlivé úkoly souvisí s cílem činností
- ...materiály pro práci poskytuje v takové úpravě, která napomáhá k hladkému průběhu práce

4.4 Aktivizace dětí

Studující:

Stránka | 13

- ...používá rozmanité formy diskuse
- ...zařazuje takové činnosti, které napomáhají vzbudit zájem a zvědavost
- ...umožňuje dětem pracovat ve dvojicích i kooperativních skupinách
- ...používá ICT technologie
- ...dává najevo, že vítá vlastní iniciativu dětí
- ...oslovuje ve ty děti, které odpovědi a návrhy samy nabízejí, tak ty, které je třeba povzbudit
- ...propojuje aktivity a činnosti s reálnými životními situacemi
- ...organizuje příležitosti pro časté sdílení mezi dětmi
- ...staví na silných stránkách dítěte
- ...vyjadřuje dětem důvěru a pozitivní očekávání
- ...konstruktivně přijímá případný neúspěch dětí
- ...vytváří situace, ve kterých může každé dítě zažít úspěch
- ...žádá děti, aby vysvětlily postup svého řešení
- ...učí děti, jak pracovat s informacemi
- ...dává dětem dostatek času pro odpovědi na otázku
- ...podporuje děti v kladení otázek a oceňuje chuť se ptát
- ...žádá děti, aby vysvětlily postup svého řešení
- ...pravidelně kontroluje, jestli děti rozumí zadání
- ...klade otázky, které podněcují děti k reflexi a zpětné vazbě
- ...pravidelně kontroluje, zda děti pochopily, co je cílem aktivit a činností
- ...poskytuje dětem příležitost přemýšlet nahlas o možných řešeních
- ...žádá děti o verbalizování řešení
- ...podporuje interakci mezi dětmi
- ...podporuje interakci mezi učitelem a dítětem
- ...objasňuje cíle jednotlivých činností

4.5 Strategie učení

Studující:

Stránka | 14

- ...učí děti, jak zjednodušit složité problémy
- ...učí děti, jak rozložit složité problémy na více jednodušších problémů
- ...podporuje použití alternativních strategií
- ...učí děti odhadnout výsledek
- ...učí děti předvídat výsledek
- ...učí děti nahlížet na výsledky s ohledem na jejich praktické využití
- ...stimuluje vědomé použití naučeného v (odlišných) situacích
- ...vysvětluje dětem, jak mohou výsledky aplikovat v odlišných situacích
- ...ukazuje souvislost mezi problémy a dříve vyřešenými problémy
- ...žádá děti o vysvětlení různých jevů
- ...ptá se dětí na názor
- ...žádá děti, aby reflektovaly předložená řešení nebo odpovědi
- ...žádá děti, aby uvedly vlastní příklady
- ...žádá děti, aby vysvětlily jednotlivé kroky použité strategie
- ...explicitně vysvětlí možné strategie (k řešení problémů)
- ...žádá děti, aby zhodnotily klady a zápory různých strategií

4.6 Diferenciace

Studující:

- ...předem zprostředkovává dětem kritéria pro řešení úlohy
- ...hodnotí průběžně výkon dětí a pomáhá dítěti najít strategie ke zlepšení
- ...zadává úkoly různé náročnosti
- ...bere v úvahu individuální tempo jednotlivých dětí, dává dostatek času každému
- ...zajistí škálu náročnosti
- ...dává dětem možnost volby
- ...umožňuje začít dříve pracovat dětem, které rychleji chápou zadání
- ...předkládá informace a příklady nad rámce aktivit a činností

- ...připravuje doplňkové a rozšiřující aktivity v případě potřeby
- ...rozlišuje úkoly z hlediska délky a náročnosti
- ...umožňuje dětem, aby dokončily úkoly v různých časech
- ...nabízí podpůrné pomůcky a materiály

4.7 Reflexe vlastní výuky

- Studující reflektuje svou vlastní výuku, je schopen formulovat své silné a slabé stránky vlastní výuky a na základě této reflexe zlepšovat vlastní výukový proces.

Vlastní poznámky

5 Literatura

Autoevaluace mateřské školy (metodická příručka k vlastnímu hodnocení). Praha: VÚP, 2010. ISBN 978-80-87000-9-32-8.

High Radka a Karolina Duschinská. Metodika mentoringu studujících na souvislé pedagogické praxi, část společná. Podpora pregraduálního vzdělávání na PedF UK (CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_038/0006965), 2020.

Krejčová, V., Kargerová, J., Syslová, Z. Individualizace v mateřské škole. Praha: Portál 2015.

Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy. Praha: VÚP, 2005. ISBN 80-87000-01-3.

Opravilová, Eva a Vladimíra Gebhartová. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, 493 s. ISBN 978-80-7367-703-9.

Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV: Metodika pro podporu individualizace v podmínkách mateřské školy. Praha: VÚP, 2007. ISBN 978-80-87000-10-6.

Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy. Praha: VÚP, 2004. ISBN 80-239-5940-9.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: NÚV, 2016.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

